

وقتی جهان مسخر انسان می شود/ نکاتی در مورد هلال ماه مبارک رمضان

پیش از این که بشر عملاً دست به کار تصرف کرات و مسافرت به ماه شود، دانشمندان به استناد آیات قرآن این استعداد را برای بشر ثابت می‌دانستند.

پیش از این که بشر عملاً دست به کار تصرف کرات و مسافرت به ماه شود، دانشمندان به استناد آیات قرآن این استعداد را برای بشر ثابت می‌دانستند.

به گزارش خبرنگار مهر، متن زیر برشی از کتاب «عالی ترین مکتب تربیت و اخلاق یا ماه مبارک رمضان» اثر آیت الله صافی گلپایگانی است که در ادامه می‌خوانید؛

اشاره

رَبِّی وَرَبِّکَ اللّٰهَ رَبَّ الْعَالَمِینَ

اینک بیش از هزار و چهارصد سال است که مسلمانان هلال ماه رمضان را با نشاط و اقبال بسیار به عبادت خدا و شور و سرور استقبال می‌کنند، و مانند کسی که مدّت ها انتظار بازگشت عزیزترین مسافر را کشیده، از مقدمش غرق شادی و خشنودی شده، خدای را بر این توفیقی که یافته اند سپاس گزاری می‌کنند.

سپاس گزاری می‌نمایند؛ چون میهمان خدا شده و در دار الضیافه حق، به کرامت و شرافت مشرف شده اند:

وَهُوَ شَهْرٌ دُعِیْتُمْ فِیْهِ اِلَى ضِیَافَةِ اللّٰهِ جُعِلْتُمْ فِیْهِ مِنْ اَهْلِ کَرَامَةِ اللّٰهِ

سپاس او را به جای می‌آورند، چون افتخار درک روزها و شب‌های پر برکت ماه مبارک را نصیب آنان فرموده است.

پروردگار را حمد می‌کنند که باز فرصت تهذیب اخلاق و اصلاح احوال و نیل به فیوض بسیار و تزکیه باطن و صفای نفس یافته و شعور اسلامی خود را زنده و احساسات پاک انسانی را شاداب ساخته و دل‌ها را با استغفار و توبه، دعا و مناجات و یاد خدا جلا داده و با اولیا و بندگان مقرب خدا در سیر طریق معرفت و اطاعت، همکاری می‌کنند. چه ماه پرارزش و چه اوقات گرانبها و چه سرمایه عزیزی که به دست آن‌ها آمده است.

از حضرت باقر علیه السّلام روایت است که فرموده: «پیغمبر صلی الله علیه وآله وسلم به مردم روی می‌کردند و می‌فرمودند: ای گروه مردم! وقتی هلال رمضان طلوع می‌کند، شیاطین سرکش به غل بسته می‌شوند و درهای آسمان و بهشت و درهای رحمت باز می‌شود و درهای آتش بسته می‌گردد و دعاها مستجاب می‌شود، و در هنگام افطار هر روز، برای خدا آزاد شدگانی است که از آتش، آن‌ها را آزاد می‌کند و هر شب منادی ندا می‌کند: آیا سوال کننده ای هست؟ آیا استغفار کننده ای هست؟ خدایا! هر انفاق کننده را عوض عطا فرما و هر امساک کننده را لطف عطا کن.

تا آن که هلال شوال طلوع می‌کند و مؤمنان ندا داده می‌شوند: بامداد به سوی جایزه های خود بیایید که روز جایزه است.»

سپس حضرت باقر علیه السّلام فرمود: «سوگند به کسی که جانم به دست او است این جوایز، جایزه دینار و درهم نیست.»

با نو شدن ماه، برنامه ها روند دیگری می‌یابد. در کشورهای اسلامی اوقات کار کارگران و صاحبان مشاغل و پیشه ها و مؤسسات ملّی و حکومتی تغییر می‌کند. غذاخوری ها، میهمان خانه ها و ... که در سراسر روز کار می‌کردند، دست از کار می‌کشند.

هلال ماه رمضان را که می‌بینند رو به جانب قبله، خدا را می‌خوانند و از او امن و ایمان و تندرستی و اسلام و عافیت و کمک بر اقامه نماز و ادای روزه و انجام شب زنده داری و تلاوت قرآن و ... را طلب می‌نمایند:

اللَّهُمَّ اهْدِنَا سُبُلَ الْإِيمَانِ وَالسَّلَامَةِ وَالْعَافِيَةِ الْمُجَلَّةِ، وَدِفَاعِ الْأَسْقَامِ وَالْعَوْنِ عَلَى الصَّلَاةِ وَالْقِيَامِ، وَتِلَاوَةِ الْقُرْآنِ اللَّهُمَّ سَلِّمْ لَنَا شَهْرَ رَمَضَانَ وَتَسَلِّمْهُ مِنَّا وَسَلِّمْهُ فِيهِ حَتَّى يَنْقَضِيَ عَنَّا شَهْرُ رَمَضَانَ وَقَدْ عَفَوْتَ عَنَّا وَغَفَرْتَ لَنَا وَرَحِمْتَنَا

و این چنین با حال خوش، پاک و بی آلایش و با چنین آرمان ها و اهداف، وارد ماه رمضان می شوند و خطاب به ماه کرده، می گویند: «رَبِّي وَرَبَّكَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ.»

در این جمله پر معنی، ایمان و اعتقاد خود را به توحید تازه کرده و ارتباط و هم بستگی تمام مخلوقات و عوالم هستی به نظام اتم الهی را مورد توجه قرار داده و انسان و ماه و جمیع کائنات را تحت تربیت عامه باری تعالی می شناسد.

آری، بسیاری از انسان ها بوده و هستند که ماه، ستاره، آتش و آفتاب را ربّ التّوَعی پنداشته و در تاریکی این گمراهی ها، از تماشای حقایق نجات بخش و خداپرستی و توحید، محروم گردیده اند.

اما مسلمان روزه دار وقتی هلال ماه رمضان را می بیند، می گوید:

رَبِّي وَرَبَّكَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ

مربّی انسان و حیوان، نبات و جماد، ماه و ستاره، خورشید و کهکشان ها و آب و آتش خدا است و پرستش، فقط و فقط سزاوار ذات بی زوال او است و بشر و ماه و تمام معبودهای باطل و اِثْخَاضی، مخلوق و مربوب او هستند و ماه، آفتاب، هر کره و هر مخلوقی- هر چه بزرگ و عظیم باشد- محتاج به تربیت الهیه هستند و کوچک تر از آنند که بشر- این موجودی که تاج «لَقَدْ كَرَّمْنَا» بر سر گرفته- نسبت به آن ها کوچکی و حقارت نشان دهد و از نیایش، پرستش و تعظیم آن ها چاره جویی نماید.

خداوند آن ها را مسخّر انسان قرار داده و انسان را مستعدّ تصرّف و تسخیر آن ها آفریده است.

این است فکر بلند و اندیشه روشن مسلمان روزه دار و موخّد خداشناس و این است دینی که بشر را به تسخیر ماه و کرات تشویق می نماید و او را در سفر به ماه و کواکب و نجوم، گستاخ می سازد. این است دینی که باید پیروان آن همه، جهان بین و جهان شناس شوند؛ و این است دینی که پیروان خود را به مطالعه عالم آفرینش و دقّت و تأمل در نظام جهان و کشف اسرار مخلوقات و خواصّ آن دعوت می کند و کسانی را که در آیات خدا مطالعه نمی کنند و بر علم و بصیرت خود نمی افزایند، به شدّت مورد نکوهش و توبیخ قرار داده است.

آری، در سراسر قرآن آیات بسیاری بشر را دعوت به علم و تحقیق و کاوش و تلاش برای رفع حجب و پرده ها کرده و بلکه قرآن مجید خشیت و بیم از خدا را مخصوص آن دسته از علما می داند که از عظمت دستگاه آفرینش با اطلاع و جهان شناس باشند.

جهان، مسخّر انسان

پیش از این که بشر عملاً دست به کار تصرّف کرات و مسافرت به ماه شود، دانشمندان به استناد آیات قرآن این استعداد را برای بشر ثابت می دانستند.

یکی از آیاتی که امکان نفوذ و دست یافتن بشر را به آسمان و کرات آسمانی اعلام کرده است، این آیه کریمه است:

يَا مَعْشَرَ الْجِنِّ وَالْإِنسِ إِنِ اسْتَطَعْتُمْ أَنْ تَنْفُذُوا مِنْ أَقْطَارِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ فَانْفُذُوا لَا تَنْفُذُونَ إِلَّا بِسُلْطَانٍ

به نظر ما صریح ترین آیاتی که به تسخیر بشر بر آسمان و زمین و آن چه در آن هاست دلالت دارد، آیاتی است که چند رقم از آن ها را در اینجا می آوریم:

۱. وَسَخَّرَ لَكُمُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ وَالنَّجْمُ مُسَخَّرَاتٌ بِأَمْرِهِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ

۲. أَلَمْ تَرَوْا أَنَّ اللَّهَ سَخَّرَ لَكُم مَّا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَأَسْبَغَ عَلَيْكُمْ نِعَمَهُ ظَاهِرَةً وَبَاطِنَةً

۳. وَسَخَّرَ لَكُم مَّا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا مِنْهُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ

این گونه آیات به صراحت از این که مخلوقات نامبرده، بالقوه مسخر انسان هستند، خبر داده و بشر را به استعداد خدادادی اش برای تسخیر آفتاب و ماه و آن چه در آسمان و زمین است و بهره برداری از آن ها متوجه فرموده و او را برای به فعلیت رساندن این قوه و استعداد و تسخیر مخلوقات زمینی و فضایی آماده، شجاع و گستاخ می نماید.

بدیهی است، مراتب و درجات تسخیر متفاوت است و فعلیت این استعداد و مقدار استفاده بشر از آن، وابسته به کوشش و همت خود او می باشد.

کشاورزی، درختکاری، نهرسازی، سدسازی و اموری از این قبیل، تسخیر زمین، آب و هوا، گیاه و درخت است. استفاده از معادن و سنگ ها و خانه سازی، آجرپزی، نجاری، آهنگری و ... نیز تسخیر زمین، خاک، درخت، آتش، آهن و... است. هرچه بشر بیش تر بکوشد دایره تسخیراتش وسیع تر می شود.

استفاده از شیر حیوانات و ساختن انواع لبنیات، استفاده از پشم آن ها برای لباس و فرش و از پوست آن ها برای پای افزار و از گوشت آن ها برای غذا و خوراک نیز تسخیر حیوان است.

استفاده از ماه و ستاره به منظور راه یابی و تعیین ماه و سال و استفاده از نور آفتاب، برای پرورش جسم انسان و حیوان و پرورش نبات و معدن، همه تسخیر آفتاب و ماه توسط انسان است.

قدم گذاشتن در ماه و سفر کردن به کرات آسمانی و دست تملک به سوی آن ها دراز کردن نیز تسخیر است.

به همان اندازه ای که استعداد بشر توسعه دارد، به همان حد هم دامنه این تسخیرات توسعه پذیر است.

پس قرآن نه فقط با این پیشرفت مخالفتی نکرده و نه فقط آن را غیر ممکن نشمرده، بلکه بشر را به کوشش هر چه بیشتر تشویق می کند و آسمان و زمین و ماه و آفتاب را مسخر فکر او می شمارد.

زنده باد قرآن! زنده باد تعالیم افتخار آمیز اسلام! و زنده باد مؤمن روزه داری که هلال ماه رمضان را با این کلمه پر معنی «ربی و ربک الله رب العالمین» خوش آمد می گوید.

ولی جای تأسف است که مسلمانان از این تعالیم الهام نگرفته و در علوم و صنایع عصر حاضر از دیگران عقب مانده و به تفکر و تحقیقی که قرآن همه را دعوت به آن کرده- چنانچه شایسته است- نمی پردازند. ما کتاب و دینی داریم که با هر ترقی و پیشرفتی در زمینه علم و صنعت موافق است. هر چه علم پیشرفت کند، عظمت و حقیقت آن روشن تر می شود و در هر زمینه ای، راهنمایی بهتر از آن برای بشر یافت نخواهد شد.

اگر بشر صدها هزار ستاره و کهکشان را مسخر کند، از شوکت و عظمت و قدرت هدایت قرآن چیزی کاسته نمی شود؛ و تعالیم این کتاب از اعتبار و ارزش نمی افتد:

وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ